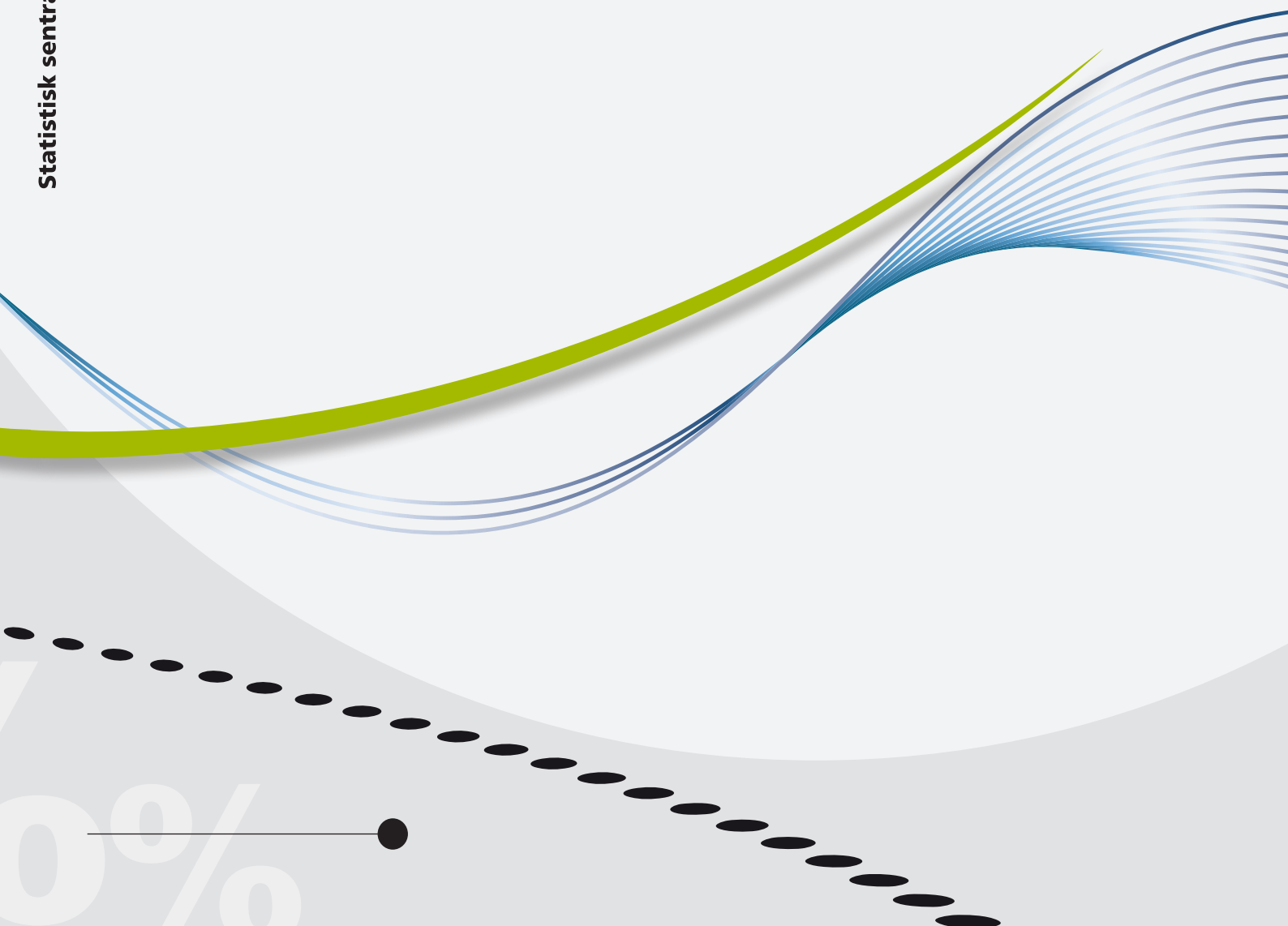

Halvard Skiri

Dokumentasjon av kommunetabeller over folkemengdens bevegelse 1906-1968

Halvard Skiri

**Dokumentasjon av kommunetabeller over
folkemengdens bevegelse 1906-1968**

Notater I denne serien publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler	..
Publisert februar 2015	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentligjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-9096-1 (elektronisk)	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISSN 1891-5906	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Formålet med dette notatet er å dokumentere det statistiske materialet hentet fra nylig digitaliserte, eldre kommunetabeller over folkemengdens bevegelse 1906–1968. Notatet beskriver samsvar og avvik i forhold til tidligere publiseringer, både når det gjelder landstall og enkelte kommunetall.

Notatet inneholder også et første forsøk på en overordnet dokumentasjon av publisert statistikk over folkemengdens bevegelse siden 1900, med vekt på de definisjoner mv. som ble lagt til grunn ved ulike publiseringer bakover i tid. Notatet gir referanser til aktuelle skannede publikasjoner fra SSB, og vil forhåpentlig kunne tjene som en veileder i publisert statistikk på fagområdet folkemengdens bevegelse.

Statistikken basert på materialet er tilgjengelig i Statistikkbanken i Statistisk sentralbyrå (SSB).

Seksjon for befolkningsstatistikk har vært ansvarlig for arbeidet. Prosjektleder har vært Halvard Skiri.

Statistisk sentralbyrå, 8. januar 2015

Elisabeth Nørgaard

Sammendrag

Det viktigste formålet med dette notatet var å dokumentere det statistiske materialet, seinere omtalt som 'KomTab', hentet fra nylig digitaliserte, eldre kommunetabeller over folkemengdens bevegelse 1906–1968. Statistikken basert på materialet er tilgjengelig i Statistikkbanken i Statistisk sentralbyrå (SSB). Tall for de mest sentrale variablene fins som tabell 10759 den offentlige (eksterne) delen av statistikkbanken, mens alt detaljert materiale ligger i den interne statistikkbanken, i tabell 10468.

Det nye ved dette statistiske materialet er *kommunetall* for folkemengdens bevegelse før 1951, og at det for fødte inneholder detaljerte opplysninger. Hovedtallene tilbake til 1931 samsvarer, med få unntak, svært godt med publiserte fylkes- og landstall i NOS Folkemengdens bevegelse, mens eldre tall oftest avviker en del, mest på grunn definisjonsulikhet.

Under arbeidet med sammenlikninger og overordnet dokumentasjon har det vist seg at det fins lite, og til dels misvisende, *trykt* dokumentasjon på dette statistikkområdet, noe som lett kan føre til feiltolkning eller i beste fall til usikkerhet om tallenes omfang og fullstendighet. Det gjelder særlig dokumentasjonen av tall for levendefødte på 1920- og 1930-tallet, publisert i NOS Folkemengdens bevegelse. Disse tallene er langt fra så mye for lave som fotnotetekster kan gi inntrykk av i en tid med treg innrapportering. På 1920-tallet er for øvrig KomTab-tallene de som er minst for lave. Arkivert, utrykt materiale har vært nyttig for avklaringen av tallomfang.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Formål, begreper, datakilder og samsvar med tidligere publisert statistikk	6
1.1. Formål og historie	6
1.2. Begreper og definisjoner – endringer over tid	7
1.2.1. Stedfunne eller innregistrerte hendelser – blant hjemmehørende eller tilstedeværende befolkning?	7
1.2.2. Variabeldefinisjoner i KomTab	8
1.3. Datakilder.....	9
1.3.1. Hovedkilder	9
1.3.2. Primære datakilder.....	10
1.3.3. Grunnlagsmaterialet for KomTab	10
1.3.4. Informasjon på de håndskrevne tabellene som ikke er blitt digitalisert.....	11
1.4. Samsvar med og avvik fra tidligere publiserte tall	11
1.4.1. Generelt om samsvar og avvik.....	11
1.4.2. Årsaker til avvik og manglende samsvar	16
1.4.3. Samsvar og avvik – avvikstall for hver enkelt type hendelse	21
1.4.4. Tall for kortere periode enn ett år – kommunegrenser endret utenom 1. januar	23
2. Produksjon av statistikken	23
2.1. Produksjonsbeskrivelse	23
2.2. Variabler.....	24
Referanser	25

1. Formål, begreper, datakilder og samsvar med tidligere publisert statistikk

1.1. Formål og historie

Hovedformålet med digitalisering og tilrettelegging av materialet har vært å sikre og bedre tilgjengeligheten til hittil upubliserte *årlige* kommunetall, lenge oppbevart i store og til dels uhåndterlige, håndskrevne papirtabeller. Originaltabellene fins i bare ett eksemplar og har lenge vært i ferd med å bli ødelagt som følge av slitasje og elde. (Se mer om det håndskrevne materialet i avsnittene 1.3.1 og 1.3.3–1.3.4.)

I og med denne nye tilretteleggingen foreligger det nå digitalt kommunetall for folkemengdens bevegelse lenger bakover enn 1951, de eldste tilgjengelige tallene i Statistikkbanken, <https://www.ssb.no/statistikkbanken/>, tabell 06913 'Folkemengde 1. januar og endringer i kalenderåret'. KomTab-materialet omfatter *ikke* folketall, men er mer detaljert enn materialet vist i tabell 06913, særlig når det gjelder fødsler. Tall for flyttinger er begrenset til utvandring til land utenfor Europa. KomTab-statistikken vil dermed ikke kunne gi noe fullstendig befolkningsregnskap for kommunene for 1950 og tidligere år, slik tabell 06913 deretter gir.

Landstall og fylkestall (sum for bygder og sum for byer i hvert fylke) er for lengst blitt publisert, som oftest i årlige utgaver av publikasjonen NOS Folkemengdens bevegelse, heretter omtalt som 'NOS Fmbev'. Av ulike årsaker samsvarer fylkessummer for de nylig digitaliserte kommunetallene likevel ikke alltid med tidligere publiserte tall. Det skyldes oftest at noe ulike begreper og definisjoner er blitt brukt, men også enkelte eldre bearbeidingsfeil oppdaget nylig.

Siden et svært viktig formål med denne publiseringen er å gi kommunetall, er nyoppdagede feil som er relativt store i den enkelte kommune, blitt korrigert, se siste del av avsnitt 1.4.3. Merk at det i samme utgave av NOS Fmbev kan forekomme tall for døde ifølge ulike definisjoner, og noe tilsvarende for fødte. Se oversiktstabellen og avsnittet om definisjonsskifter under 1.2.1, som begge gir informasjon om hvordan KomTab forholder seg til tidligere publisert statistikk.

Siden KomTab-tallene bakover til 1929 er i samsvar med de viktigste definisjoner som fortsatt benyttes i statistikken, vil det være materialet for 1930 og seinere år som det er enklest å gjøre bruk av sammen med allerede publiserte lands- og fylkestall.

Dette notatet er også ment å være et bidrag til en lenge savnet, mer overordnet og systematisk dokumentasjon av norsk statistikk over folkemengdens bevegelse. I tillegg til å beskrive selve KomTab-materialet er det lagt vekt på å informere statistikkbrukere om samsvar med og avvik fra ulike tallserier i NOS Fmbev og andre publiseringer. Dessuten har det vist seg behov for å supplere og tydeliggjøre, iblant også korrigere det som fins av trykt dokumentasjon av trykt statistikk. Eksisterende dokumentasjon består i hovedsak av fotnotetekster, se blant annet om *Treg rapportering på 1920-tallet – mange fotnotetekster om forsinket innregistrering* i avsnitt 1.4.2.

1.2. Begreper og definisjoner – endringer over tid

1.2.1. Stedfunne eller innregistrerte hendelser – blant hjemmehørende eller tilstedeværende befolkning?

Stedfunne/innregistrerte hendelser

Disse to begrepene er vanlige i eldre statistikk over folkemengdens bevegelse, særlig for fødte og døde. Det skjelnes mellom

- de hendelsene som *faktisk fant sted* i statistikkåret/-perioden, altså når fødsels-/dødsdatoen ble lagt til grunn, og
- de hendelsene som *ble mottatt og registrert i SSB* i samme periode.

Dette skillet har vært viktig, fordi tallstørrelser ifølge ulik definisjon kunne være nokså forskjellige i tider med treg innrapportering, særlig av fødsler.

Tall for fødte og døde i KomTab gjelder *innregistrerte* hendelser til og med 1928, deretter *stedfunne*.

Hjemmehørende / tilstedeværende befolkning

Begrepene er best kjent fra tradisjonelle folketellinger. Fram til og med 1960-folketellingen ble det i Norge registrert både hvem som 'hørte hjemme' (var bosatt på hver enkelt adresse, hvem av disse var til stede tellingsdagen (da telleren var på besøk) og hvilke andre personer som oppholdt seg (var 'midlertidig til stede') der da. Dermed kunne to ulike tallstørrelser for folkemengden i et område beregnes, *hjemmehørende* folkemengde og *tilstedeværende* folkemengde.

De samme to definisjonene er blitt brukt i statistikk over folkemengdens bevegelse. Tall for fødte og døde i KomTab-materialet gjelder *tilstedeværende* befolkning til og med 1928, deretter *hjemmehørende*.

Definisjonsskifter i KomTab og i tidligere publisert statistikk

KomTab-tallene for 1906–1928 er dermed i samsvar med det som i årlige NOS Fmbev er kalt '*i året innregistrerte*' hendelser blant '*tilstedeværende*' befolkning, mens tallene fra og med 1929 gjelder '*i året stedfunne*' hendelser blant '*hjemmehørende*'. KomTab-tallene for fødte og døde 1929–1968 samsvarer derfor definisjonsmessig med SSBs tall i NOS Fmbev.

Gjennomføringen av overgangen fra innregistrerte blant tilstedeværende til stedfunne blant hjemmehørende ble i årlige NOS Fmbev foretatt i to trinn, fra og med henholdsvis 1916 og 1919. I ettertid er det blitt beregnet og publisert landstall i samsvar med ny, fortsatt gjeldende, definisjon lenger bakover. Således fins det landstall for *stedfunne* levendefødte og døde blant *hjemmehørende* tilbake til 1901, se SSBs historiske statistikk (heretter omtalt som HS), her bestående av Statistisk sentralbyrå (1995), tabell 3.13 og Statistikkbanken, tabell 05803. De eldste av disse landstallene, for 1901–1920 og 1901–1932, ble publisert allerede i henholdsvis Det Statistiske Centralbyrå (1926), tabell 1, og i Statistisk sentralbyrå (1935), tabell 1. I de to sistnevnte tabellene avviker likevel tallene for levendefødte i 1916–1920, altså de første fem årene med tall for stedfunne, noe fra de «endelige» i HS, uten kjent grunn.

Publiseringer i årlige og fem-årlige NOS Fmbev for år før 1916 gjaldt innregistrerte hendelser blant tilstedeværende befolkning. I sine årlige NOS Fmbev gikk SSB fra og med 1916-årgangen over fra definisjonen innregistrerte til stedfunne, for både fødte og døde, men tallene gjaldt stadig *tilstedeværende* befolkning. Merk at tallene i oversiktstabellen, tabell 1 i årlige NOS Fmbev, likevel gjaldt innregistrerte til og med 1918! (At overgangen til å gi tall for stedfunne døde skjedde i 1916, går klart fram av noten i tabell 14. I forordet i publikasjonen omtales definisjonsendringen derimot som om den skulle gjelde bare fødte.)

Overgangen fra *tilstedeværende* til å gjelde *hjemmehørende* befolkning ble gjennomført i 1919-utgaven. Fra da av eksisterer også fylkestall (fordelt på byer og bygder) etter samme definisjon. Definisjonsskifter har likevel ikke alltid funnet sted samtidig i alle tabeller og statistikkmaterialer, se definisjonsoversikten på neste side.

Definisjoner brukt i SSBs statistikk over fødte, døde og vigsler 1906-1968

Fødte, døde i KomTab:	1906–1928: Innregistrerte blant tilstedeværende befolkning 1929–1968: Stedfunne blant hjemmehørende befolkning
Fødte, døde i NOS Fmbev:	1906–1915: Innregistrerte blant tilstedeværende 1916–1918: Stedfunne blant tilstedeværende (unntatt i tabell 1, som fortsatt viser innregistrerte blant tilstedeværende) 1919–1968: Stedfunne blant hjemmehørende (men tallavvik fra HS for fødte 1919–1929, for døde bare året 1941)
Fødte, døde i hist. stat. (HS):	1906–1968: Stedfunne blant hjemmehørende.
Vigsler i KomTab:	1906–1960: Vigsler i Norge, etter vigselssted. 1961–1968: Vigsler der mannen var bosatt i Norge, mannens bosted.
Vigsler i NOS Fmbev og HS:	1906-1918: Vigsler i Norge, etter vigselssted. 1919-1968: Vigsler der mannen var bosatt i Norge, mannens bosted.

Vær oppmerksom på at tall for fødte eller døde i samsvar med to eller flere ulike definisjoner *kan* forekomme i samme årlige utgave av NOS Fmbev. Spesielt kan sumtall for henholdsvis fødte og døde i tabell 1 (summarisk oversikt) avvike definisjonsmessig fra tall i andre tabeller i publikasjonen. Dette er tilfellet for årene 1916–1918, der tabell 1 som regel oppgir samme sum for *levendefødte* som KomTab, slik det er for alle år 1906–1915.

For 1916 er landssummen for levendefødte ellers i NOS Fmbev hele 4 900 lavere enn i tabell 1 og i KomTab, noe som nok avspeiler overgangen til ny definisjon i en tid med forsinket innrapportering. På tilsvarende måte gir tabell 1 for årene 1906–1918 samme sum for *døde* som i KomTab (innregistrerte blant tilstedeværende), mens det i de andre tabellene i publikasjonen i hovedsak er brukt en annen definisjon (*stedfunne* blant tilstedeværende).

For *døde* i årene 1906–1918 gis det faktisk tall etter *tre* ulike definisjoner, idet én tabell (litt ulike tabellnummer, i NOS Fmbev 1908, tabell 8) også gir noen tall for stedfunne dødsfall blant *hjemmehørende* befolkning (ellers introdusert først fra 1919), men riktignok bare landstall.

Definisjonskombinasjonen ‘innregistrerte blant hjemmehørende’ synes ikke å ha vært benyttet for noen hendelser noe sted.

1.2.2. Variabeldefinisjoner i KomTab

Fødte

Fellesbetegnelse for meldte levendefødte og dødfødte barn. KomTab-tall for fødte, både levendefødte og dødfødte, i 1906–1928 gjelder *innregistrerte* blant *tilstedeværende* befolkning, deretter *stedfunne* blant *hjemmehørende*. Ved fødsler synes

mors hjemsted likevel ikke å ha vært lagt til grunn fra og med 1929, tidligst i 1930, se omtale under *Definisjonsskifter i statistikken*, avsnitt 1.4.2.

Levendefødt

Foster som viste livstegn ved fødselen, uten hensyn til om det døde umiddelbart etter fødselen.

Dødfødt

Foster født uten tegn til liv etter 28 ukers svangerskap.

Født utenfor ekteskap

Barn av foreldre som ikke var gift med hverandre da fødselen fant sted.

Tvillingsfødsel

Fødsel der to barn ble født, som levende- og/eller dødfødte.

Trillingfødsel og over

Fødsel der tre eller fire barn ble født, levende- eller dødfødte.

Døde

Meldt dødsfall. KomTab-tallene for døde 1906–1928 gjelder *innregistrerte* blant *tilstedeværende* «norske», da kalt 'Døde i Norge'. Norske statsborgere som døde i utlandet er ikke med i tallene, og heller ikke utlendinger som døde i Norge, se kolonnene O og P i oversiktstabellen. Døde-tallene fra og med 1929 gjelder *stedfunne* blant *hjemmehørende* befolkning, slik som for fødte.

Vigsel

Inngåelse av ekteskap. Tall for 1906–1960 gjelder vigselsted, for 1961–1968 mannens bosted, altså i Norge. Tall for 1906–1928 gjelder innregistrerte vigslere blant tilstedeværende befolkning, deretter stedfunne blant hjemmehørende.

Borgerlig vigsel

Vigsel foretatt av ikke-kirkelig vigselmann.

Utvandring

Registrert utvandring til land utenfor Europa ('oversjøiske land') ifølge politiets emigrantprotokoller, ført i samsvar med fremmedlovens bestemmelser. Siste statistikkårgang på dette datagrunnlaget var 1965. (Fra og med 1951 kom den folkeregisterbaserte utvandringsstatistikken som omfatter *all* registrert utflytting fra Norge, uansett til hvilket land, og som da også omfattet midlertidige utenlandsopphold på minst 4 måneder.)

Fødseloverskudd

Fødseloverskudd er lik antall levendefødte minus antall døde.

Kommune

Fellesbetegnelse for 'herred' og 'by', i SSB brukt til og med 1964-årgangen. I sumlinjer for landet er brukt 'bygder' og 'byer'.

1.3. Datakilder

1.3.1. Hovedkilder

Det klart viktigste kildematerialet har vært 1 134 håndskrevne papirtabeller med kommunetall for årene 1906–1968, foruten 63 tilhørende ettårige landssammen- drag av fylkestall for henholdsvis bygder og byer.

Tallene for utvandring til land utenfor Europa) i 1921–1953 ble hentet fra egne tabeller, men fra samme primærkilde, også disse håndskrevne. Utvandringstallene

for byer 1906–1920 er tatt fra de årlige publikasjonene NOS Fmbev. Om utvandringstallene for 1906–1920, se også 5. og 6. ballpunkt i avsnitt 1.4.1.

1.3.2. Primære datakilder

De *primære* datakildene for den historiske statistikken over folkemengdens bevegelse, helt fram mot 1960, er beskrevet flere steder. I Backer (1948) omtales inngående både den offentlige registrering, det statistiske materiale og de offentliggjorte statistiske oppgaver. Kortere beskrivelser fins i Backer (1961: 360–37) og Backer (1965: 23–25, 82–84, 155–157). De spesielle problemene ved innrapportering av vigsler, fødsler og dødsfall under 2. verdenskrig er omtalt i forordet til Statistisk sentralbyrå (1949).

1.3.3. Grunnlagsmaterialet for KomTab

De originale kommunetabellene varierer atskillig over tid når det gjelder format, innhold og redigering, men er som oftest store og har dermed vært uhensiktsmessige for kopiering. Disse tabellene synes blant annet å ha tjent som hjelpe-tabeller for publisering av fylkestall for bygder og byer, i alle fall for innregistrerte hendelser blant *tilstedeværende* befolkning, helt fram til og med 1928. Tabellene inneholder ofte mange tilføyelser, korrigeringer mv. og ble derfor mindre oversiktlige med tanke på å vise kommunetall.

En påskrift på papirtabellene for 1906–1917 lyder: «Disse tal benyttes ved utarbeidelse av tabeller vedk. folkem. bevægelse. Opgaverne (blanketter vedk. ordnede dissentermenigheter og opgaver fra sognepresterne) lægges sammen.» På landssammendraget for 1918 står: «De tilstedeværende for norske døde i utlandet behøves ikke fra næste aar da tabellerne skal laves efter stedfundne». Påtegningen gjelder åpenbart publiseringen i NOS Fmbev, ikke KomTab-materialet.

Tilleggstall for fødte på grunn av forsinket rapportering – kalt «Ringet ut av 19xx»

Fra og med årgangen 1930 ble originalskjemaene med kommunetall utvidet med nye, separate kolonner for fødte-tall, og som før publisering ble lagt til tallene i de ordinære kolonnene for fødte. For 1930–1932 det ble tatt inn 4 kolonner, for levendefødte menn (M) og kvinner (K), i og utenfor ekteskap, for 1933–1950 dessuten 4 tilsvarende kolonner for dødfødte. Merk at tallene i de 4 nye kolonnene for 1930-årgangen *ikke* er blitt benyttet i det digitaliserte KomTab-materialet, se omtale i siste del av *Omlegging av statistikken omkring 1930* under avsnitt 1.4.2.

Kolonnene ble internt betegnet «Ringet ut av 19xx», der årstallet 19xx tilsvarte *neste* statistikkårgang. Bakgrunnen for tilleggstallene var forsinket rapportering, og de som ble «ringet ut» var barn født i *tidligere* kalenderår enn statistikkåret. Det har vist seg at «Ringet ut av 19xx», uten nærmere angivelse av når barna var født – slik tilfellet var for statistikkårene 1931–1950 – bare gjelder fødte *kalenderåret før* statistikkåret, altså ikke enda tidligere, men som ble rapportert tidsnok til å bli med i statistikken. Se omtale i *Omlegging av statistikken omkring 1930*, avsnitt 1.4.2.

Renskrevne tabeller, «kommuneprotokoller» og tall for kirkesokn

Ikke noe sted i de store originaltabellene med kommunetall er tilleggstallene, spesifisert i inntil 8 kolonner, blitt slått sammen med de andre, «ordinære» tallene for fødte. Todelingen var åpenbart upraktisk med tanke på å distribuere kommunetall. Flere årganger av papirtabellene var dessuten etter hvert blitt i svært dårlig fysisk forfatning, slitt av årsaker som dårlig papirkvalitet og hyppig håndtering.

For å bedre denne situasjonen, ble det etter en tid laget en del «renskrevne», tabeller, der tallene kalt «Ringet ut av 19xx» var lagt til. Også disse tabellene hadde håndskrevne tall. Tabellene gjaldt derimot bare statistikken for årene 1931–1934, altså blant de tidligste årgangene med separate tilleggstall for fødte og de med mest slitte tabeller. Disse renskrevne tabellene for 1931–1934 ble åpenbart laget etter 1948, ettersom det ble brukt blanketter med forhåndstrykte kommunenummer og

kommunenavn, der 0218 Aker, som gikk inn i 0301 Oslo 1. januar 1948, ikke var med. Heller ikke de renskrevne tabellene var særlig praktiske for viktige formål, blant annet fordi kommunetall (sum av soknetall) fortsatt ikke var blitt beregnet og satt inn i de tilfellene at bare soknetall var oppgitt, selv om disse tilfellene riktignok var relativt få.

Tall for kirkesokn fins i originaltabellene for noe varierende tidsrom, helst de første tiårene, i noen tilfelle tilbake til 1906. Soknetall ble oppgitt for nærmere 30 kommuner, oftest større, folkerike kommuner, de fleste på Østlandet. For de største byene er det i originaltabellene oppgitt tall for sokn, fødselsklinikker mv., men da oftest sammen med sumtall for kommunen.

For periodene 1921–1934 og 1965–1979 ble hovedtallene for kommuner ført inn, med hånd, i innbundne bøker («protokoller») av et mer hendig format, de siste innskrevet så seint som etter 1970. For årene 1931–1934 fins altså tre ulike håndskrevne papirutgaver med omtrent samme innhold.

1.3.4. Informasjon på de håndskrevne tabellene som ikke er blitt digitalisert

Vigsler

For årene 1931–1960 fins det, i tillegg til de (ordinære) håndskrevne kommune-tabellene med tall for vigselssted, også egne 'bytabeller' med årlige tall for vigsler gruppert etter mannens bosted. Disse tallene er *ikke* blitt digitalisert. (De sistnevnte tabellene gir også tall for levendefødte og dødfødte M og K i og utenfor ekteskap, samsvarende med dem i de andre tabellene.)

Andre tallopplysninger om døde

I de originale kommunetabellene 1906–1928 er det oppført en del døde-tall som ikke er tatt med i det digitaliserte KomTab-materialet, men som åpenbart har vært grunnlag for sumtall publisert i NOS Fmbev:

- Voldsomme dødsfall i Norge, spesifisert på ulykkelige hendelser, selvmord og drap.
- Norske døde i utlandet, herav ved ulykkelig hendelse, for 1915–1928 også selvmord og drap.
- Utenlandske døde i Norge, herav ved ulykkelig hendelse.

1.4. Samsvar med og avvik fra tidligere publiserte tall

1.4.1. Generelt om samsvar og avvik

- KomTabs sumtall (M+K) for levendefødte, døde og fødselsoverskudd samsvarer med dem for 1951–1968 i tabell 06913 'Befolkningsendringer for kommunene 1951–2014' i Statistikkbanken, <https://www.ssb.no/statistikkbanken>, og publisert i blant andre Statistisk sentralbyrå (1982 a), Statistisk sentralbyrå (1982 b) eller Statistisk sentralbyrå (1982 c). Tall for levendefødte og døde *av hvert kjønn* ble publisert i Statistisk sentralbyrå (1953) og seinere utgaver til og med 1964, deretter og i Statistisk sentralbyrå (1967) og seinere utgaver til og med 1980–1981.
- I teorien skal KomTabs sumtall for levendefødte og døde dessuten samsvare med fylkes- og landstall både i NOS Fmbev og HS tilbake til og med 1931. Her forekommer likevel noen mindre avvik (se kolonnene D–F og M–N i oversiktstabellen), oftest på grunn av bearbeidingsfeil i NOS Fmbev eller uspesifiserte (ikke fordelte) påplussinger i fylkessummene i originaltabellene. Avvikene påvirker også fødselsoverskuddet. De viktigste avvikene på kommunenivå, pluss merknader om noen publiseringfeil, er vist sist i avsnitt 1.4.3.

- For 1920 og tidligere år ble en del kommunetall publisert i NOS Fmbev, men ikke fordelt på kjønn (M, K), og da oftest bare for fem- eller tiårsperioder. Summer av KomTab-tall (M+K) for hvert enkelt år samsvarer (ut ifra stikkprøver) med kommunetall i trykte sammendragpublikasjoner; for femårsperioden 1906–1910 i Det statistiske Centralbyrå (1915), tabell 1B, og for 1911–1915 i Det statistiske Centralbyrå (1918), tabell 1. Kommunetall for femårsperioden 1916–1920 er derimot ikke blitt publisert separat, men framkommer indirekte ved at tabell 1 i Det Statistiske Centralbyrå (1925) gir tall for *tiårsperioden* 1911–1920.
- For år før 1906 fins det trykte tall for kommuner (herreder og byer) for femårsperioder, slik som skissert ovenfor, bakover til 1876–1880. Merk at det i samme publikasjon kan forekomme tall for to ulike perioder. Et eksempel er at i Det statistiske Centralbureau (1905) gir tabell 1 A tall for tiårsperioden 1891–1900, mens tabell 1 B gir tall for femårsperioden 1896–1900. Også for periodene 1866–1870 og 1871–1875 fins det kommunetall, men bare for byene, i Det statistiske Centralbureau (1880: 18). For tiårsperioden 1856–1865 fins det regionale tall bare ned på prestegjeld.
- Publiserte utvandringstall for fem- og ti-årsperioder vil i noen grad kunne bote på at det i KomTab helt mangler utvandringstall for *herreder* for 1906–1920, og for årene 1906–1907 og 1919–1920 også for de fleste byene, unntatt de største. Riktignok er det publisert utvandringstall for 1908–1915 for ‘de viktigste herreder’ i en egen tabell (tabell 27 eller 24) i årlige NOS Fmbev, men tallene er ikke tatt med i det digitaliserte KomTab-materialet. Bakgrunnen for å sløyfe disse var at ‘de viktigste’ utgjør bare 40–50 prosent av alle herreder og at utvalget av herreder varierer mye fra år til år.
- Det har ikke lyktes å finne, verken i SSB eller i Riksarkivet, det bearbeidete materialet over oversjøisk utvandring for 1906–1907 og 1919–1920, tall som må ha eksistert, bare politiets emigrantprotokoller som har vært brukt ved bearbeidingen, noe påførte koder viser.
- Det eksisterer årlige, originale KomTab-tabeller på papir (tallene innført i «protokoller») også for 1969–1979. Disse tabellene er ikke blitt digitalisert, ettersom tilsvarende materiale fins som digitalt arkivmateriale allerede, uten å være tilrettelagt for publisering på samme måte som det for 1906–1968 er nå.
- KomTab-tallene for *tvillingfødsler* og *trillingfødsler* skal i prinsippet samsvare med publiserte fylkestall for fødte tvillinger og trillinger i årlige eller periodevise NOS Fmbev etter ca. 1930, da materialene generelt stemmer godt over ens. Sammenlikninger for noen kalenderår viser varierende avvik, til dels betydelige. Enkelte år synes tallgrunnlag å mangle helt eller delvis i visse fylker, blant annet i Aust-Agder og Rogaland i 1935. I 1937 og 1938, derimot, er samsvaret godt i alle fylker.

Tabell 1. Oversigtstabell. En sammenstilling av tall for levendefødte, vigsler og døde 1906-1968, hentet fra ulike publiseringer¹

År	Levendefødte				Avvik levendefødte				Vigsler				Avvik vigsler ⁵				Døde				Avvik døde				Norske døde i utlandet ⁷		Utlendinger døde i Norge ⁷	
	KomTab	NOS ²	HS ³	HS - KomTab	HS - KomTab	HS - NOS	NOS - KomTab	NOS - KomTab	KomTab	NOS/HS ⁴	NOS/HS - KomTab	NOS/HS - KomTab	HS	HS - KomTab	HS - NOS	NOS - KomTab	HS - KomTab	HS - NOS	HS - KomTab	HS - NOS	HS - KomTab	HS - NOS	HS - KomTab	NOS - KomTab	NOS - KomTab	O	P	
																												(C-A)
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P													
1906	61 316	61 316	62 091	775	775	-	13 590	13 590	-	31 214	31 258	31 668	454	410	460	50												
1907	60 722	60 722	61 302	580	580	-	13 953	13 953	-	32 789	32 879	33 345	556	466	524	58												
1908	60 866	60 866	61 686	820	820	-	14 153	14 153	-	33 171	32 989	33 366	195	377	434	57												
1909	61 407	61 407	63 324	1 917	1 917	-	14 080	14 080	-	31 603	31 708	32 111	508	403	441	38												
1910	61 461	61 461	61 486	25	25	-	14 566	14 566	-	31 856	31 807	32 207	351	400	450	50												
1911	61 468	61 468	61 727	259	259	-	14 826	14 826	-	31 278	31 210	31 691	413	481	527	46												
1912	61 151	61 151	61 409	258	258	-	14 797	14 797	-	32 219	32 241	32 663	444	422	461	39												
1913	61 037	61 037	61 294	257	257	-	15 262	15 262	-	32 009	32 005	32 442	433	437	486	49												
1914	61 849	61 849	62 111	262	262	-	15 773	15 773	-	32 928	32 874	33 280	352	406	463	57												
1915	58 728	58 728	58 975	247	247	-	15 940	15 940	-	32 891	32 959	33 425	534	466	520	54												
1916	66 055	61 108	61 120	-4 935	12	-4 947	17 312	17 312	-	34 362	34 373	34 910	548	537	521	30												
1917	64 746	63 915	63 969	-777	54	-831	18 086	18 086	-	34 106	34 072	34 699	593	627	577	41												
1918	63 508	63 326	63 468	-40	142	-182	20 031	20 031	-12	43 384	43 603	44 218	834	615	675	99												
1919	58 366	59 013	59 486	1 120	473	647	15 494	15 379	-115	35 676	35 821	35 821	145	-	565	46												
1920	70 907	68 881	69 326	-1 581	445	-2 026	18 619	18 460	-159	33 549	33 634	33 634	85	-	315	44												
1921	64 852	64 021	64 610	-242	589	-831	18 208	18 063	-145	30 469	30 698	30 698	229	-	270	17												
1922	65 133	62 461	62 908	-2 225	447	-2 672	17 300	17 185	-115	32 267	32 484	32 484	217	-	258	35												
1923	62 234	61 318	61 731	-503	413	-916	17 064	16 963	-107	31 284	31 543	31 543	259	-	214	21												
1924	59 345	57 719	58 021	-1 324	302	-1 626	16 693	16 586	-106	30 710	30 850	30 850	140	-	248	19												
1925	54 667	53 835	54 066	-601	231	-832	16 320	16 214	-106	30 226	30 481	30 481	255	-	210	19												
1926	54 265	53 703	54 163	-102	460	-562	16 034	15 948	-86	29 627	29 933	29 933	306	-	251	14												
1927	50 770	49 774	50 175	-595	401	-996	15 906	15 803	-103	30 985	31 141	31 141	156	-	300	23												
1928	50 320	49 561	49 881	-439	320	-759	16 807	16 683	-124	30 067	30 301	30 301	234	-	240	21												
1929	49 387	48 187	48 372	-1 015	185	-1 200	17 902	17 795	-107	31 942	32 023	32 023	81	-												
1930	48 525	47 844	47 844	-681	-	-681	18 194	18 064	-130	29 588	29 616	29 616	28	-												
1931	46 021	45 989	45 989	-32	-	-32	17 757	17 666	-91	30 672	30 674	30 674	2	-												
1932	45 459	45 451	45 451	-8	-	-8	17 606	17 612	6	30 101	30 102	30 102	1	-												
1933	42 092	42 114	42 114	22	-	22	18 076	17 995	-81	28 938	28 943	28 943	5	-												
1934	41 831	41 833	41 833	2	-	2	19 294	19 235	-59	28 338	28 340	28 340	2	-												
1935	41 321	41 321	41 321	-	-	-	20 428	20 511	83	29 755	29 747	29 747	-8	-												
1936	42 240	42 240	42 240	-	-	-	22 491	22 375	-116	30 117	30 100	30 100	-17	-												
1937	43 802	43 808	43 808	6	-	6	24 058	23 959	-99	30 217	30 217	30 217	-	-												
1938	45 316	45 319	45 319	3	-	3	24 449	24 335	-114	29 211	29 211	29 211	-	-												
1939	46 599	46 603	46 603	4	-	4	26 225	26 095	-130	29 870	29 870	29 870	-	-												
1940	47 943	47 943	47 943	-	-	-	28 021	27 983	-38	32 042	32 045	32 045	3	-												
1941	45 770	45 773	45 773	3	-	3	26 498	26 459	-39	31 893	31 907	32 209	316	-												
1942	53 226	53 225	53 225	-1	-	-1	32 022	32 062	32 062	40	-												
1943	57 279	57 281	57 281	2	-	2	24 047	24 021	-26	31 581	31 623	31 623	42	-												
1944	62 241	62 241	62 241	-	-	-	22 021	21 990	-31	32 584	32 652	32 652	68	-												
1945	61 812	61 814	61 814	2	-	2	24 980	23 504	-1 476	30 002	30 030	30 030	28	-												
1946	70 764	70 727	70 727	-37	-	-37	30 041	29 688	-353	29 190	29 220	29 220	30	-												
1947	67 626	67 625	67 625	-1	-	-1	30 190	29 923	-267	29 894	29 894	29 894	-	-												
1948	65 628	65 618	65 618	-10	-	-10	29 847	29 558	-289	28 375	28 375	28 375	-	-												
1949	63 053	63 052	63 052	-1	-	-1	27 895	27 469	-426	29 082	29 082	29 082	-	-												

År	Levendefødte			Avvik levendefødte				Vigslar			Avvik vigslar ⁵		Døde			Avvik døde		Norske døde i utlandet ⁷		Utlendinger døde i Norge ⁷	
	KomTab	NOS ²	HS ³	HS - KomTab (C-A)	HS - NOS (C-B)	NOS - KomTab (B-A)	F	G	H	NOS/HS ⁴		NOS/HS - KomTab (H-G)	KomTab	NOS ⁶	HS	HS - KomTab (L-J)	HS - NOS (L-K)	N	O	NOS/ KomTab	NOS/ KomTab
										KomTab	NOS/HS ⁴										
1950	62 405	62 410	62 410	5	-	5	27 641	27 222	-419	29 699	29 699	29 699	29 699	29 699	29 699	-	-	-	-	-	-
1951	60 571	60 571	60 571	-	-	-	27 547	27 180	-367	27 736	27 736	27 736	27 736	27 736	27 736	-	-	-	-	-	-
1952	62 543	62 543	62 543	-	-	-	27 826	27 499	-327	28 417	28 417	28 417	28 417	28 417	28 417	-	-	-	-	-	-
1953	62 985	62 985	62 985	-	-	-	27 337	27 032	-305	28 412	28 412	28 412	28 412	28 412	28 412	-	-	-	-	-	-
1954	62 739	62 739	62 739	-	-	-	27 304	26 977	-327	29 158	29 158	29 158	29 158	29 158	29 158	-	-	-	-	-	-
1955	63 552	63 552	63 552	-	-	-	26 431	26 156	-275	29 099	29 099	29 099	29 099	29 099	29 099	-	-	-	-	-	-
1956	64 171	64 171	64 171	-	-	-	25 461	25 163	-298	29 981	29 981	29 981	29 981	29 981	29 981	-	-	-	-	-	-
1957	63 063	63 063	63 063	-	-	-	24 766	24 472	-294	30 560	30 560	30 560	30 560	30 560	30 560	-	-	-	-	-	-
1958	62 985	62 985	62 985	-	-	-	24 228	23 931	-297	31 645	31 645	31 645	31 645	31 645	31 645	-	-	-	-	-	-
1959	63 005	63 005	63 005	-	-	-	23 517	23 237	-280	31 761	31 761	31 761	31 761	31 761	31 761	-	-	-	-	-	-
1960	61 880	61 880	61 880	-	-	-	23 998	23 651	-347	32 543	32 543	32 543	32 543	32 543	32 543	-	-	-	-	-	-
1961	62 555	62 555	62 555	-	-	-	24 142	24 142	-	33 313	33 313	33 313	33 313	33 313	33 313	-	-	-	-	-	-
1962	62 254	62 254	62 254	-	-	-	24 070	24 070	-	34 318	34 318	34 318	34 318	34 318	34 318	-	-	-	-	-	-
1963	63 290	63 290	63 290	-	-	-	24 096	24 096	-	36 850	36 850	36 850	36 850	36 850	36 850	-	-	-	-	-	-
1964	65 570	65 570	65 570	-	-	-	25 005	25 005	-	35 171	35 171	35 171	35 171	35 171	35 171	-	-	-	-	-	-
1965	66 277	66 277	66 277	-	-	-	24 185	24 185	-	35 317	35 317	35 317	35 317	35 317	35 317	-	-	-	-	-	-
1966	67 061	67 061	67 061	-	-	-	27 680	27 680	-	36 010	36 010	36 010	36 010	36 010	36 010	-	-	-	-	-	-
1967	66 779	66 779	66 779	-	-	-	29 154	29 154	-	36 216	36 216	36 216	36 216	36 216	36 216	-	-	-	-	-	-
1968	67 350	67 350	67 350	-	-	-	29 441	29 441	-	37 668	37 668	37 668	37 668	37 668	37 668	-	-	-	-	-	-
1906-10	305 772	305 772	309 889	4 117	4 117	-	70 342	70 342	-	160 633	160 641	162 697	2 064	2 056	2 309	2 064	2 056	2 309	2 064	2 056	2 309
1911-15	304 233	304 233	305 516	1 283	1 283	-	76 598	76 598	-	161 325	161 289	163 501	2 176	2 212	2 457	2 176	2 212	2 457	2 176	2 212	2 457
1916-20	323 582	316 243	317 369	-6 213	1 126	-7 339	89 542	89 256	-286	181 077	181 503	183 282	2 205	1 779	2 653	2 205	1 779	2 653	2 205	1 779	2 653
1921-25	306 231	299 354	301 336	-4 895	1 982	-6 877	85 585	85 011	-574	154 956	156 056	156 056	1 100	-	1 200	1 100	-	1 200	1 100	-	1 200
1926-30	253 267	249 069	250 435	-2 832	1 366	-4 198	84 843	84 293	-550	152 209	153 014	153 014	805	-	-	805	-	-	805	-	-
1931-35	216 724	216 708	216 708	-16	-	-16	93 161	93 019	-142	147 804	147 806	147 806	2	-	-	2	-	-	2	-	-
1936-40	225 900	225 913	225 913	13	-	13	125 244	124 747	-497	151 457	151 443	151 443	-14	-	-	-14	-	-	-14	-	-
1941-45	280 328	280 334	280 334	6	-	6	97 546	95 974	-1 572	158 082	158 274	158 576	494	302	-	494	302	-	494	302	-
1946-50	329 476	329 432	329 432	-44	-	-44	145 614	143 860	-1 754	146 240	146 270	146 270	30	-	-	30	-	-	30	-	-
1951-55	312 390	312 390	312 390	-	-	-	136 445	134 844	-1 601	142 822	142 822	142 822	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1956-60	315 104	315 104	315 104	-	-	-	121 970	120 454	-1 516	156 490	156 490	156 490	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1961-65	319 946	319 946	319 946	-	-	-	121 498	121 498	-	174 969	174 969	174 969	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1966-68	201 190	201 190	201 190	-	-	-	86 275	86 275	-	109 894	109 894	109 894	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹ Om bakgrunn for bruddstreker, se oversikten 'Definisjoner brukt i SSBs statistikk over født, døde og vigslar 1906-1968' i avsnitt 1.2.1.

² NOS = NOS Folkemengdens bevegelse (årlig publikasjon), for 1927-1932 uttrykt manuskrift. Argangene 1916-1918 av NOS Fmbev viser i tabell 1 samme sumtall for levendefødte som i KomTab.

³ HS = Historisk statistikk (NOS Historisk statistikk 1994, tabell 3.13 og tabell 05803 i den offentlige statistikkbanken, <http://www.ssb.no/tabell/folkendrv>).

⁴ NOS-sumtall for vigslar er identiske med dem i HS.

⁵ Avvikende vigselstall for 1919-1960 skyldes ulik definisjon.

⁶ Argangene 1906-1918 av NOS Fmbev viser i tabell 1 samme sumtall for døde som i KomTab.

⁷ Variablene i kolonnene O og P ble brukt (var aktuelle) bare ved publisering av tall for *ifstedeværende* folkemengde, ved NOS-publisering bare for 1906-1918. Variablene er ikke med i det digitaliserte KomTab-materialet.

⁸ For vigslar gjelder summen de fire årene 1941 og 1943-1945.

Fotnotetekster om fødte i NOS Folkemengdens bevegelse 1916–1968

Gjelder oversiktstabellen (Tabell 1) i NOS Fmbev og første tabell over fødte. Tekstendringer fra *forrige* utgave er uthevet med fete typer. Kommentarer står i hakeparentes '[]', i kursiv.

- 1916–1920: **Tabell 1:** Ingen note
Tabell 6/5: Note til tabelloverskriften «Fødsler stedfunne i året.»
 Notetekst: 'Opgavene i samtlige tabeller vedrørende fødte gjelder de i året stedfunne fødsler uten hensyn til om de er innregistrert i fødselsåret eller senere'. *[Ingen frist!]*
- 1921–1922: **Tabell 1:** Note (1921): 'Dessuten 830 barn innregistrert i 1921, med født tidligere enn 1920. Derav i 1919 328, i 1918 134, i 1917 67, i 1916 55 og ennå tidligere i alt 246.'
Tabell 5: Note til tabelloverskriften «Fødsler i 1921.»: 'Opgavene over fødte gjelder fødsler i 1921 uten hensyn til om de er innregistrert i dette år eller senere.'
- 1923: **Tabell 1:** 'Dessuten 807 barn innregistrert i 1923, men født tidligere. Derav i 1922 276, i 1921 117, i 1920 98, i 1919 37, i 1918 36, i 1917 33 og ennå tidligere i alt 210.' *[Er tatt med ett år mer enn i for 1921 og 1922!]*
Tabell 5: Notetekst tilsvarende den for 1921–1922.
- 1924: **Tabell 1:** 'Dessuten 807 barn innregistrert i 1924, men født tidligere enn 1923. Derav i 1922 276, i 1921 117, i 1920 98, i 1919 37, i 1918 36, i 1917 33 og ennå tidligere i alt 210.' *[Nøyaktig de samme antall som for 1923 – åpenbart feil!]*
Tabell 5: Notetekst som for 1921–1923.
- 1925–1927: **Tabell 1:** Notetekst (1925): 'Dessuten 603 barn innregistrert i 1925, men født tidligere enn 1924. Derav i 1923 256, i 1922 87, i 1921 48, i 1920 40, i 1919 31, i 1918 28, og ennå tidligere i alt 113.'
Tabell 5: Notetekst som for 1921–1924.
- 1928–1934: **Tabell 1:** Notetekst (1928): 'Dessuten 4 801 barn innregistrert i 1928, men tidligere født. Derav i 1927 4 156, i 1926 258, i 1925 118, i 1924 27, i 1923 35, i 1922 23 og ennå tidligere i alt 154.'
[Tilbake til tekst og utvalg av år som i 1923.]
Tabell 5/6/3: Notetekst som for 1921–1927.
- 1935: **Tabell 1:** 'Dessuten 387 barn innregistrert i 1935, men født tidligere enn 1934. Derav i 1933 98, i 1932 63, i 1931 28 og ennå tidligere 198.' *[Tekst/år som i 1925–1927.]*
Tabell 6: Notetekst: 'Opgavene over de fødte gjelder fødsler i 1935 som er innregistrert i 1935 og [eller] 1936.' *[Lengden av registreringsperioden for fødte i statistikkåret er her oppgitt presist, i motsetning til i tidligere utgaver.]*
- 1936–1963: **Tabell 1** (1936): 'Barn født i 1936 og registrert i 1936 eller 1937. I 1936 ble registrert følgende antall barn født tidligere enn i 1935: I 1934 141, i 1933 51, i 1932 46, i 1931 34 og ennå tidligere 243.'
Tabell 3/III/IV: Notetekst tilsvarende den for 1935.
- 1964–1965: **Tabell I/2:** Ingen notetekst om fødsler.
Tabell III/IV/8: Notetekst tilsvarende den for 1935–1963.
- 1966–1968: **Tabell 2:** Ingen notetekst om fødsler.
Tabell 8 (1966): Notetekst: 'Medregnet fødsler i 1966, registrert i 1967.' *[dvs. samme innhold som for 1935–1965.]* Ingen note for 1968.

1.4.2. Årsaker til avvik og manglende samsvar

Definisjonsskifter i statistikken

Ulike definisjoner er én årsak til at det i perioder forekommer avvikende tall i noen tidsserier, se oversiktstabellen, der bruddstreker i den enkelte kolonne indikerer viktige brudd i tallseriene. Det kan forekomme brudd av flere årsaker samtidig. De viktige definisjonsskiftene er også vist i definisjonsoversikten i avsnitt 1.2.1.

Som nærmere omtalt under avsnitt 1.2.1, ble to viktige definisjonsendringer foretatt i statistikken over født og døde – både i lands- og fylkestall – i årlige NOS Fmbev, fra og med henholdsvis 1916 og 1919: fra *tilstedeværende* til *hjemmehørende* befolkning – og fra *'i året innregistrerte'* til *'i året stedfunne'* hendelser. I det foreliggende KomTab-materialet, derimot, ble disse to definisjonsendringene gjennomført først vel ti år seinere.

For året 1929 ble det i SSB tatt i bruk et nytt originalskjema for kommunetallene i hvert fylke, der nye tallkolonner for døde i venstre marg er tydelig merket 'Døde efter hjemmeh. folkem.'. (Tall for 'Døde i Norge' ble fortsatt oppført på sitt vanlige sted i tabellen, men disse tallkolonnene (med tall i) er blitt krysset lett over med blyant, åpenbart for å unngå sammenblanding med de nye døde-tallene i venstre marg. Tall for 'Døde i Norge' ble rutinemessig oppført de neste 6–7 årene også, helt til og med fylke 16 i 1936-tabellen, trolig uten å ha blitt brukt noe sted.)

Som grunnlagsmateriale for publiseringen av lands- og fylkestall i NOS Fmbev må det ha eksistert *kommunetall* for 1919–1928 i samsvar med ny definisjon ('stedfunne blant hjemmehørende'), men slike kommunetall synes ikke å finnes lenger. Det er vanskelig å se hvordan både lands- og fylkestall ellers kunne bli beregnet etter ny definisjon. Uansett er det klart at:

KomTab-materialet for 1919–1928 gir kommunetall ifølge samme definisjon som for 1906–1918, altså innregistrerte fødte og innregistrerte døde blant den tilstedeværende befolkningen.

For 1929 og seinere år er nok definisjonen stedfunne blant *hjemmehørende* befolkning lagt til grunn, selv om det for 1929 og 1930 forekommer til dels betydelige avvik fra NOS Fmbev og HS. Om avviket for 1930, se *Omlægging av statistikken omkring 1930*, under avsnitt 1.4.2.

Derimot synes eksisterende KomTab-tall for levendefødte i de fleste største byene, særlig Oslo, å gjelde *faktisk* fødested også i 1929, mens de først fra og med 1930 eller 1931 gjelder mors bosted. I disse bykommunene sank det offisielle tallet på levendefødte kraftig fra 1929 til 1930, samtidig som det økte tilsvarende i nabokommunene. Et annet forhold som påvirker antall demografiske hendelser uten egentlig å være noen definisjonsmessig forskjell, er endret lengde på innregistreringsperioden. Her er praksis eller konsekvenser knapt nok omtalt i Backer (1948) – i NOS Fmbev først fra og med 1935, se egen oversikt over fotnotetekster i avsnitt 1.4.2 i dette dokumentasjonsnotatet.

Treg rapportering på 1920-tallet – mange fotnotetekster om forsinket innregistrering

Forsinket rapportering, i det minste av fødte-meldinger, ble fra om lag 1920 åpenbart erkjent som et visst problem for statistikken. Forsinkelsen ble i alle fall synlig da SSB i januar 1920 publiserte årsstatistikken for 1916, den første årgangen der tall for *stedfunne* fødsler og dødsfall ble lagt til grunn. Da ble stedfunne levendefødte i 1916 beregnet til 61 108, eller hele 4 935 færre enn de *innregistrerte* levendefødte samme år. Flere forhold, som ekstra lang innregistreringsperiode for denne årgangen – noe dateringen av publikasjonen kan tyde på – kan ha bidratt til det store avviket, men forsinket rapportering synes uansett å ha vært sterkt medvirkende. Trolig var én årsak til uvanlig stor forsinkelse at fødselsstatistikken fra

og med 1916 ble bygd på de nye, *sivile* fødselsregistrene i hvert sokn, innført ved lov av 10. april 1915, se Backer (1965: 82).

Fotnotene i tabell 1 i NOS Fmbev for 1921 og seinere utgaver forteller om et ikke ubetydelig antall innregistrerte levendefødte barn som ble født *to eller flere* kalenderår før statistikkåret (det året statistikken gjelder for) – se tabell 2 «Levendefødte innregistrert i 1921–1963 ...» på side 20, som i hovedsak er satt opp på grunnlag av disse fotnotetekstene. Merk at forspalten til venstre i tabellen viser innregistreringsår, ikke fødselsår. For eksempel lyder fotnoten i NOS Fmbev 1922: «Dessuten 894 barn innregistrert i 1922, men født tidligere enn 1921. Derav i 1920 445, i 1919 145, i 1918 77, i 1917 47, i 1916 28 og ennu tidligere i alt 152.». Tabellkolonnen helt til høyre viser at blant de innregistrerte levendefødte i kalenderårene 1921–1931 var det hvert år 600–900 barn som var født to eller flere år før innregistreringsåret.

Hvordan tolke fotnotetekstene?

For kalenderårene 1928–1936 viser tabellen nevnt ovenfor også antall *innregistrerte født kalenderåret før* statistikkåret, som er langt høyere – for 1928 hele 4 156 og for 1933 3 205 – slik at summen av for seint innregistrerte levendefødte til å kunne bli med i statistikken, *og dessuten være født i det aktuelle statistikkåret*, for disse to årene er henholdsvis 4 801 og 3 665 (med fet skrift i tabellen). Også disse store tallene er hentet fra fotnoter til tabell 1, unntatt for 1935 og 1936, der arkiverte, utrykte opptellinger er kilden. Fotnoteformuleringer som «Dessuten 4 801 barn innregistrert i 1928, men tidligere født. Derav i 1927 4 156, i 1926 258, i 1925 118, ...» har vist seg ikke å være lette å tolke korrekt. Et viktig spørsmål under arbeidet med denne dokumentasjonen – og ubesvart inntil desember 2014 – har derfor vært om disse betydelige antallene for seint innrapporterte levendefødte likevel kan ha blitt tatt med seinere, for eksempel i statistikken for ett eller flere *etterfølgende* kalenderår? Fotnotetekster som:

- «Opgavene over fødte gjelder fødsler i 1921 uten hensyn til om de er innregistrert i dette år eller senere.» (tabell 5 i NOS Fmbev 1921), og
- «Opgavene over de fødte gjelder fødsler i 1935 som er innregistrert i 1935 og 1936», (tabell 6 i NOS Fmbev 1935),

synes å informere om at *alle* publiserte tall for fødte i hele perioden 1916–1968 gjelder stedfunne i *statistikkåret*, se oversikten over fotnotetekster. Det ville i så fall ha betydd at barn født i tidligere kalenderår enn statistikkåret *ikke* er tatt med, slik at de publiserte levendefødte-tallene *systematisk* er blitt atskillig for lave, for hver av statistikkårene 1927–1935 en landssum mellom 3 000 og 4 750, eller 6,5–8,7 prosent, for lav.

Publiserte «endelige» fødte-tall for lave?

Arkiverte, utrykte opptellinger for hvert av innregistreringsårene 1928–1960, med betegnelser som «Levendefødte utringet av årgang 1936», viser så innregistrerte levendefødte før statistikkåret *fordelt på kalenderår*. Disse opptellingene er særlig informative for statistikkårene 1931–1950, fordi de viser hvilke årganger av fødte som er tatt med i tilleggene «Ringet ut av 19xx»: At fødte *året før* statistikkåret, men bare de, konsekvent er tatt med ved alle publiseringer i NOS Fmbev 1931–1950. Trolig er de også med i publiseringene for 1951–1963, selv om tilleggstall ikke er spesifisert på manuskripttabellene for KomTab (og som trolig var grunnlagstabeller også for NOS Fmbev). For innregistreringsår før 1928 derimot er ingen slike opptellinger, som har vært grunnlag for fotnotetekster til tabell 1, blitt gjenfunnet.

Fotnotetekstene i tabell 1 fra og med 1921-årgangen av synes ellers å ha vært vinklet mer i retning av å beskrive *innrapporteringen* i statistikkåret enn de faktiske fødslene dette året. Vinklingen må nok ses på bakgrunn av at definisjonen 'innregistrerte' hendelser ble brukt i statistikken i NOS Fmbev til og med 1915, i det håndskrevne KomTab-materialet helt til og med 1928.

KomTab-tallene de minst for lave i perioden 1916–1930

Landstall for levendefødte fra KomTab-prosjektet er for 1920–1929 i årlig gjennomsnitt betydelig høyere enn både NOS Fmbev-tall (vel 1 240) og HS-tall (vel 860), se under *Fødte*, avsnitt 1.4.3. SSBs inntil nå publiserte, «endelige» levendefødte-tall i HS er altså klart lavere enn KomTab-tallene. Noen forklaring på avviket mellom NOS Fmbev-tall og HS-tall for 1916–1929, sett på bakgrunn av at de begge gjelder ‘stedfunne blant hjemmehørende’, er ikke kjent. En forklaring på avviket mellom KomTab-tall og NOS Fmbev-tall kan, i tillegg til at KomTab-tallene gjelder innregistrerte blant tilstedeværende, eventuelt være lengre innrapporteringsperiode for KomTab-materialet.

Lengden av innrapporteringsperioden, og dermed tidsfristen for stedfunne fødsler i statistikkåret for å komme med i statistikken, er ikke oppgitt før i NOS Fmbev 1935, fotnote til tabell 6: «Opgavene over de fødte gjelder fødsler i 1935 som er innregistrert i 1935 og 1936.» Tilsvarende notetekst fins for alle år statistikkår 1936–1965, og det er grunn til å tro at samme innrapporteringsperiode, altså to år, gjaldt hele perioden 1936–1968.

Omlagging av statistikken omkring 1930

De siste par årene før 1930 var åpenbart preget av omlagging av rutineene for å skaffe fylkes- og landstall til NOS Fmbev. For 1927–1932 ble dessuten ingen årspublikasjon av NOS Fmbev trykt på grunn av manglende bevilgninger, men særlig for de eldste årgangene er de fleste tallene blitt ført inn i manuskripter som er tilgjengelige i SSB.

I kommunetabellene for 1930, som ut ifra fylkestallene også må ha vært grunnlagstabeller for planlagt NOS Fmbev-publikasjon dette året, forekommer det – i tillegg til de ordinære kolonnene for levendefødte – to nye kolonner, «Herav født i 1929 og tidligere», én for hvert kjønn. Her vises det ved notetegn til kolonnene «Levendefødte», den ene kalt «Tils.», åpenbart totaltall for levendefødte. I de samme 1930-tabellene forekommer også fire andre nye kolonner, ‘Levendefødte i 1930 utringet av 1931’, se om tilleggstill for fødte under avsnitt 1.3.3. Tilsvarende tallkolonner med tilleggstill var med i originaltabellene for alle etterfølgende statistikkår 1931–1950.

Det har nylig vist seg at tallene i de 4 nye kolonnene med tilleggstill for levendefødte, i alt 3 401, faktisk *ble benyttet* (lagt til) i NOS Fmbev-tallene allerede for statistikkåret 1930. Dessuten ble tallene i «Herav født i 1929 og tidligere», i alt 4 088, trukket fra, noe som skulle bety at barn født *året før* statistikkåret ikke ble tatt med i statistikkåret 1930. Det skulle videre bety at bare barn født i 1930 ble tatt med der, slik at det publiserte tallet for 1930 ville være vel 4 000 for lavt, forutsatt omtrent samme antall forsinkede innrapporteringer som i årene omkring.

En helt annen sak er at i KomTab-prosjektet ble dessverre tallene i de 6 kolonnene *ikke* benyttet, slik at sum levendefødte i 1930 der er $4\,088 - 3\,401 = 681$ høyere enn i NOS og HS (jf. kol. F og D i oversiktstabellen).

Kvaliteten sjelden omtalt på 1920- og 1930-tallet

Ingen beskrivelse av statistikken over folkemengdens bevegelse, verken i NOS Fmbev, Backer (1948) eller andre publikasjoner, synes å antyde mangelfulle tall for levendefødte eller at barn i noen periode er blitt regnet med i feil fødselsår som følge av forsinket innrapportering. Dette er litt overraskende, blant annet fordi blant andre Backer (1948) drøfter nokså inngående om statistikken over både fødte og døde omkring 1900 er fullstendig nok i lys av dissenterloven av 1891, noe som tallmessig ikke burde kunne innebære slike mangler som treg innrapportering av levendefødte og relativt kort innregistreringsperiode har vist seg å kunne gi.

Backer (1965: 82) skriver i tilknytning til av omtalen av de sivile fødselsregistre innført i 1916 at «Fra og med 1916 kan en regne med at fødselsregistreringen i

Norge har vært praktisk talt fullstendig.» Dette utsagnet kan synes å passe mindre bra med funnet av for lave fødtetall noen år seinere. Det er likevel grunn til å legge merke til at utsagnet gjelder den *sivile registreringen* av fødsler. Derimot nevnes det ikke noe om rapporteringen til (innregistreringen i) SSB og om statistikkens dekning av hendelsene dermed er blitt tilfredsstillende.

Allerede fra og med 1921 ble det altså i NOS Fmbev, tabell 1, opplyst at det årlig ble innregistrert nærmere 900 barn som var født to år eller mer før statistikkåret. Derimot ble det ikke opplyst om disse forsinket rapporterte barna ble tatt med i statistikken for seinere år, og heller ikke i hvilken årgang forsinket rapportert fødte *året før* statistikkåret eventuelt var blitt tatt med. Som nevnt tyder fotnoter på at bare faktisk fødte i statistikkåret var kommet med.

Datagrunnlag for bedre totaltall for levendefødte

I og med tallmaterialet i tabell 2 på neste side er det nå mulig å beregne «superendelige» levendefødte-tall bakover til 1921, altså der alle som er rapportert født det aktuelle året kan regnes med, uansett forsinkelsens lengde. Anslag over hvor mange levendefødte som mangler – sammenliknet med «superendelige» tall – dersom bare barn født *året før* statistikkåret var blitt tatt med, får en ved i tabell 2 å summere nedover mot høyre, på riktig diagonal, de sju tallene i kolonnene teksten med henholdsvis 2, 3, ..., 8 (8+) i tabellhodet. For statistikkåret 1927 skulle summen bli $237 + 95 + 65 + 20 + 31 + 16 + 130 = 594$ (addendene er med fet skrift i tabellen), det vil si at selv om forsinkede meldinger om fødsler i 1926 er blitt regnet med, vil tallet på levendefødte i 1927 være om lag 600 for lavt. Slik vil så et mer nøyaktig nivå på endelig antall levendefødte, og dermed på fruktbarhets- og reproduksjonsnivå, kunne beregnes.

Levendefødte-tall beregnet på denne måten, altså i ettertid, vil være mer korrekte (fullstendige) enn om en i statistikken tar med alle forsinkede meldinger uansett fødselsår, idet en i sistnevnte tilfelle dermed forutsetter samme nivå på årlig fødtetall og samme årlige forsinkelse.

Ordningen med å ta med levendefødte født året før statistikkåret, benyttet fra og med 1931 (ev. 1930), synes ut ifra fotnoter i NOS Fmbev å ha vært brukt til og med 1963. Deretter synes bare barn født i statistikkåret og innrapportert innen fristen å ha blitt tatt med, slik at seinere innrapporterte barn ikke har kommet med noe sted, altså med systematisk for lave tall som resultat. Begrunnelsen for endringen på 1960-tallet var trolig at antallet forsinkede meldinger etter hvert ble lite, blant annet på grunn av nye rutiner i forbindelse med etableringen av Det sentrale personregister (DSP).

I Skiri (1994: 19) er det årlige antallet fødte som ikke ble tatt med i noen årgang av statistikken anslått til om lag 100, eller 0,17 prosent. Det tilsvarende antall døde ble antatt å være om lag 150. Seinere ble rapporteringen av blant annet fødsler til folkeregisteret et tema i sentralmyndighetenes bestrebelser på å bedre kvaliteten i viktige offentlige registre. Økt innvandring bidro imidlertid etter hvert igjen til flere forsinkede meldinger. Delvis som en følge av denne utviklingen har SSB fra og med 2002-statistikken også tatt med alle forsinkede meldinger som gjelder fødte i tidligere år. Samtidig ble fristen for å komme med i statistikken kortet ned, til 31.01. i kalenderåret etter statistikkåret. Antallet forsinkede fødte-meldinger fra tidligere år oppgis til å være et fåtall. Fristen hadde tidligere vært både 28.02. og 31.03.

Tabell 2. Levendefødte innregistrert i 1921-1963 men for seint til å bli med i statistikken i NOS Folkemengdens bevegelse, etter antall kalenderår siden fødselen fant sted

Innreg.år	I alt	Født kal.-året før	Antall kalenderår siden fødselen fant sted						Født 2 år el. mer før innreg.året	
			2	3	4	5	6 (6+)	7 (7+)		8 (8+)
1921	328	134	67	55	246	.	.	830
1922	445	145	77	47	28	152	.	894
1923	276	117	98	37	36	33	210	807
1924
1925	256	87	48	40	31	28	113	603
1926	209	107	48	32	21	27	145	589
1927	230	93	50	37	31	26	129	596
1928	4 801	4 156	258	118	57	35	23	27	127	645
1929	4 583	4 002	237	90	53	32	28	27	114	581
1930	3 382	2 813	197	95	59	32	25	18	143	569
1931	3 966	3 401	175	80	65	44	26	26	149	565
1932	3 914	3 445	138	56	44	20	21	19	171	469
1933	3 665	3 205	142	78	49	44	31	15	101	460
1934	3 446	3 005	117	68	52	33	16	16	139	441
1935	3 453	3 066	98	63	28	34	20	14	130	387
1936	3 258	2 743	141	51	46	34	34	21	188	515
1937	129	54	37	29	21	16	166	436
1938	129	48	32	22	15	25	218	489
1939	122	67	26	22	10	12	162	421
1940	116	34	35	35	31	12	127	390
1941	105	45	28	17	10	15	112	332
1942	68	11	8	3	6	6	36	138
1943	9	2	-	-	-	-	3	14
1944	95	1	4	1	2	1	6	110
1945	44	14	6	4	4	3	24	99
1946	86	53	36	13	9	3	66	266
1947	235	192	80	65	43	39	306	960
1948	129	90	35	20	22	6	129	431
1949	70	33	23	17	9	11	68	231
1950	46	23	24	17	12	14	105	241
1951	42	19	22	16	14	16	68	197
1952	10	8	6	3	5	10	63	105
1953	7	4	4	3	2	2	62	84
1954	21	10	6	6	7	6	78	134
1955	18	11	3	6	3	2	45	88
1956	18	12	6	2	-	3	35	76
1957	20	8	9	2	1	2	36	78
1958	14	16	3	2	1	1	48	85
1959	8	4	1	1	-	2	25	41
1960	20	11	8	3	2	1	28	73
1961	19	8	3	5	4	2	29	70
1962	27	3	3	2	1	2	11	49
1963	10	1	-	1	1	16	.	29

Kilde: NOS Folkemengdens bevegelse 1921-63, utrykte manus 1927-32 og utrykte optellinger 1928-60. For 1924 oppgis i NOS Fmbev nøyaktig samme antall som for 1923, noe som er usannsynlig.

Forsøk på oppsummering om nivået på tall for levendefødte

1931–1963: Fødte året før statistikkåret er med i tallene for levendefødte både i NOS Fmbev, i HS og KomTab, sistnevnte tall bare unntaksvis forskjellig fra de andre. Tall i NOS Fmbev 1931–1935 er årlig mellom 480 og 260 lavere enn beregnet «superendelige», med avtakende avvik.

1921–1929: Det er usikkert om trykte tall for fødte året før statistikkåret er med, kanskje bare delvis, jf. annen definisjon. KomTab-tallene er i årlig gjennomsnitt 1 240 høyere enn i NOS Fmbev og 860 høyere enn i HS. Tall i NOS Fmbev 1921–1930 er årlig mellom 850 og 520 lavere enn beregnet «superendelige».

1930: Kolonnetekster i kommunetabellen tyder absolutt på at bare fødsler i statistikkåret er tatt med, slik at publisert tall i NOS Fmbev er 4 088 for lavt, og burde vært 51 932 i stedet for 47 844. Derimot passer antallet 47 844 klart best med antall døde under ett år i 1930, 2 184, og antall 0-åringer ved folketellingen 1. desember 1930. Tallet 47 844 synes derfor mest rimelig av de to, også siden KomTab endte bare knapt 700 høyere, på 48 525.

1.4.3. Samsvar og avvik – avvikstall for hver enkelt type hendelse

Fødte

Etter 1930 avviker eksisterende årlige KomTab-landstall for fødte bare ubetydelig fra både HS og NOS Fmbev, jf. kol. F og D i oversiktstabellen. Avvik forekommer bare for årene 1931–1950, men i de fleste av dem. Avvikene er små og skyldes mindre bearbeidingsfeil og uklarheter i de originale kommunetabellene, se oversikten ‘Avvik mellom KomTab og HS / NOS Fmbev’ på neste side. Landstallene i NOS Fmbev samsvarer for øvrig helt med dem i HS fra og med 1930.

KomTab-tallene for fødte 1906–1930, derimot, avviker til dels mye fra de «endelige» i HS. I perioden 1906–1915 er KomTab-tallene for lave, deretter oftest atskillig for høye, unntatt for 1919. (Sterkt svingende fødselstall er nok, sammen med forsinket innrapportering og definisjonsendring, grunner til at KomTabs tall for (innregistrerte) levendefødte i 1920 er hele 70 908, eller nær 1 600 høyere enn det endelige for ‘stedfunne’, og dermed nesten 200 høyere enn det høyeste offisielle årlige tallet på levendefødte i Norge, i 1946.) Derimot samsvarer KomTab-tallene 1906–1915 helt med de mer «foreløpige» tallene i årlige NOS Fmbev, der definisjonen var den tradisjonelle, *innregistrerte blant tilstedeværende*.

De ulike tallseriene for levendefødte i tidsrommet 1916–1930, og årsaker til avvik, er nærmere omtalt i avsnitt 1.4.2. Alle år i dette tidsrommet, unntatt 1919, viser KomTab langt flere levendefødte enn publiserte tall i NOS Fmbev og HS, for 1920–1930 et årlig gjennomsnitt på 860 (eller 1,5 prosent) over de «endelige» i HS, mens en normalt ville forvente noe *lavere* «foreløpige» tall enn «endelige». Se oversiktstabellen, kol. D og F. Om avvik for 1930, se *Omlegging av statistikken omkring 1930*, avsnitt 1.4.2.

De separate tilleggstallene for fødte, «Ringet ut av 19xx» for årene 1930–1950, se omtale under avsnitt 1.3.3, gir et klart inntrykk av at tilleggene er relativt størst i de nordligste fylkene, slik at publiserte fylkestall *kan* være mest for lave i disse.

Døde

Etter 1930 stemmer KomTab-landstall også for døde godt over ens med dem i HS (se kol. M i oversiktstabellen). Avvik forekommer ikke etter 1946, og avvikene før 1941 er ubetydelige. Landstallene i NOS Fmbev samsvarer med dem i HS helt tilbake til og med 1919, med unntak av krigsåret 1941, da 302 dødsfall kom til etter at publikasjonen ble trykt (kol. N).

For 1919–1929 er de årlige KomTab-tallene for døde i gjennomsnitt nærmere to hundre lavere enn dem (stedfunne blant hjemmehørende) i HS (kol. M). At de er lavere, er som forventet, i motsetning til situasjonen med de *høyere* fødte-tallene i KomTab i dette tidsrommet, omtalt ovenfor. Det synes i denne perioden ikke å ha vært tilnærmedesvis slike forsinkelser i innrapporteringen av dødsfall som det åpenbart har vært for fødsler, blant annet fordi verken publisert eller upublisert informasjon foreligger om temaet.

For 1906–1917 stemmer KomTab-sumtall med dem i *tabell 1* i årlige NOS Fmbev, men avviker en del fra sumtall i de andre tabellene i publikasjonen, fra knapt 200 høyere til vel 200 lavere KomTab-tall. (Se kol. J og K, ettersom ingen kolonne i oversiktstabellen viser avvikene eksplisitt.) For 1918 er KomTab-summen for døde, 43 384, 24 lavere enn i tabell 1. Det skyldes feilregistrering av døde i to kommuner, se avviksoversikten på neste side.

Et eksempel på den tallmessige betydningen av et definisjonsskifte kan leses ut av NOS Fmbev 1918, tabell 15, som viser at for året 1918 var antall stedfunne dødsfall regnet blant den tilstedeværende folkemengden 43 603, mens det blant den

hjemmehørende folkemengden *samme år* var 44 218, altså 615 høyere. Dette året døde 675 norske i utlandet.

Vigsler

KomTab-sumtall for landet samsvarer helt med årlige vigselstall i HS, for 1906–1917 (ut ifra vigselsted) og for 1961–1968 (ut ifra mannens bosted, i Norge), se oversiktstabellen, kolonnene G, H og I. (For 1918 er det et lite avvik for Akershus.) For alle år 1919–1939, unntatt 1935 og 1932, er KomTab-tallene (vigselssted i Norge) noe *høyere* enn dem publisert i NOS Fmbev, i årlig gjennomsnitt nær 110.

I krigsårene 1940–1944 var det årlige avviket godt under halvparten av dette, for så plutselig å øke til hele 1 476 høyere i 1945. Da ble det inngått hele 1 472 ekteskap der brudgommen var bosatt i utlandet, slik at disse ekteskapene ikke ble med i tallet publisert i NOS Fmbev, i samsvar med definisjonen brukt der. Videre fram til 1960 er KomTab-tallene (vigselssted) i gjennomsnitt 330 høyere enn offisielle NOS-tall (mannens bosted). For alle år 1906–1968 samsvarer NOS Fmbev-tall med dem publisert i HS.

Tall for vigsler i 1942 mangler. I Statistisk sentralbyrå (1949: 1*) opplyses: «For året 1942 var oppgavene så mangelfulle at det ikke har vært mulig å bearbeide dem.». Det landstallet som ble publisert i Statistisk sentralbyrå (1995) var tall beregnet for et spesielt analyseformål, der det ble forutsatt samme aldersavhengige vigselhyppigheter som gjennomsnittet for 1941 og 1943.

Avvik mellom KomTab og HS / NOS Fmbev

De viktigste tall-avvikene for levendefødte og døde etter 1930 er:

- **1931:** NOS Fmbev 1931 (utrykt manus) oppgir 28 for få levendefødte i byer i Buskerud, av disse 14 i 0602 Drammen og 11 i 0604 Kongsberg.
- **1933:** I KomTab er det kommet med 22 færre levendefødte enn i landstotalen i NOS Fmbev. Avvikene er ubetydelige, fordelt på 9 kommuner.
- **1936:** I KomTab er det dessverre feilaktig blitt registrert 17 for mange døde kvinner i 0630 Øvre Sandsvær, 30 i stedet for 13. Fødselsoverskuddet er derfor blitt tilsvarende for lavt.
- **1946:** I tillegg til mindre avvik for flere fylker oppgis det i NOS Fmbev 1946 27 for få levendefødte i bygder i Nord-Trøndelag. Disse ble plussert på 1715 Skatval i originaltabellen etter at NOS-manuset var ferdig.
- **1948:** NOS Fmbev 1948 oppgir 10 for få levendefødte i bygder i Akershus. Disse gjelder 0227 Fet.
- **1941–1946:** At HS og NOS Fmbev viser høyere døde-tall enn KomTab skyldes trolig forsinket rapportering på grunn av krigssituasjonen.

Andre merknader til kommunetall:

- **1918:** I KomTab er det feilaktig blitt registrert 26 for få døde menn, slik at fødselsoverskuddet er blitt tilsvarende for høyt. Dessuten er det i 1870 Sortland blitt registrert 2 for mange døde menn, slik at fødselsoverskuddet der er litt for lavt.
- **1952–1953:** Ved tidligere publiseringer, som i Statistisk sentralbyrå (1982c) og i Statistikkbanken, tabell 06913, har tallene for levendefødte i 1801 Brønnøysund og 1814 Brønnøy åpenbart vært byttet om, for begge år. Tabell 06913 er blitt korrigert 26.11.2014.
- **1959:** KomTab-tallene for fødte og folketilvekst i henholdsvis 1926 Dyrøy og 1927 Tranøy virker urimelige hver for seg, og bør åpenbart ses i sammenheng. Tallene samsvarer likevel med dem ved tidligere publiseringer.

1.4.4. Tall for kortere periode enn ett år – kommunegrenser endret utenom 1. januar

Før 1950 skjedde mange kommunedelinger og andre grenseendringer (formelt) fra andre datoer enn 1. januar, da oftest 1. juli, men også noen fra andre datoer. Som tilleggsinformasjon til Juvkam (1999) når det gjelder endringer og endringsdatoer ble brukt Wikipedia (2014) og Registreringssentral for historiske data (2014). Dessuten har Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) sin kommunedatabase, https://trygg.nsd.uib.no/kdbbin/kdb_start.exe. Siden antall kommuner økte med om lag 115 mellom 1906 og 1950, vil mange KomTab-tall for hendelser (fødte, døde osv.) gjelde for et kortere tidsrom enn ett år, de fleste av disse for 6 måneder.

Merk også at KomTab-tallene i noen (15–20) tilfelle ikke samsvarer med den formelle delingsdatoen, ifølge tilgjengelig dokumentasjon. Det kan skyldes at rapporteringen til statistikken, eller produksjonen av den, noen ganger ikke straks har tilpasset seg gjeldende kommuneinndeling, men ligget ett år – i et par tilfelle to år etter. For hver enkelt deling og grenseendring er det blitt forsøkt å finne nok spesifisert geografisk tallmateriale til gjeldende inndeling, men det har ikke alltid vært mulig.

2. Produksjon av statistikken

2.1. Produksjonsbeskrivelse

Dataregistrering ble foretatt i Excel, på grunnlag av de originale papirtabellene, ikke fra eventuelle «renskrevne» tabeller eller tall innført i protokoller, se avsnitt 1.3.3. Registreringsopplegget måtte endres flere ganger på grunn av uforutsett variasjon i tallgrunnlaget (originaltabeller) og tilpasses noe ulike bearbeidingsrutiner bakover i tid. Alle kommunetall ble ved digitaliseringen identifisert ved årgang og kommunenummer, se Juvkam (1999: 8). Nummereringen av utgåtte kommuner bygger i utgangspunktet på den som Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste introduserte for historiske oversikter (NSD, Rapport nr. 27, 1979). Nummereringen er likevel blitt tilpasset Statistikkbankens interne historiske kommunenummer, ved at noen utgåtte kommuner har fått tillagt 'u' eller 'ut' bak de fire sifrene.

Tilleggstillene for fødte oppført i egne kolonner («Ringet ut av 19xx») i tabellene for 1931–1950, og som måtte tas med for å oppnå samsvar med publiserte fylkestall, ble registrert separat (i 'original' filutgave) og seinere lagt til maskinelt (bearbeidet utgave). (Om 1930, se siste del av *Omlegging av statistikken omkring 1930* under avsnitt 1.4.2.) I årganger der tall for noen store kirkesokn var oppgitt, men derimot ingen sumtall for kommunen, ble soknetall summert til kommunetall manuelt før digitaliseringen. Informasjon om hvilke sokn som tilhørte den enkelte kommune ble blant annet hentet fra Det Statistiske Centralbyrå (1917). For å kunne registrere tilleggstillene for fødte i 1931–1935 separat – slik som for 1936–1950 – og dessuten unngå tidligere avskrivingsfeil i de «renskrevne» tabellene, ble de *originale* tabellene brukt ved dataregistreringen, til tross for merarbeid.

Det digitale KomTab-materialet foreligger i to filutgaver, en 'original' og en 'bearbeidet'. Den originale utgaven avspeiler i stor grad det originale tallmaterialet på papir, men med noen unntak. Blant disse er at spesifiserte soknetall, tall for norske døde i utlandet og utlendinger døde i Norge (for 1906–1928) ikke er tatt med, se om døde under avsnitt 1.2.2. Derimot er enkelte åpenbare bearbeidingsfeil korrigert. For å unngå å få flere typer feil på hverandre, ble en rekke manuelle sumkontroller – som kontroll mot sumtall på håndskrevne landssammendrag av originaltabellene – foretatt allerede i tilknytning til dataregistreringen. Manglende kommunenummerpåføring på originaltabellene fra før 1948 har vært en kilde til

mulig ombygging av kommunetall, blant annet på grunn av uensartet tabellutforming bakover i tid.

I den *bearbeidete* filutgaven er tilleggstillene for fødte blitt slått sammen med de ordinære fødte-tallene, mens noen mindre sentrale eller korte tallserier ikke er tatt med (som vigsler i utlandet, dissentervigsler, skilsmisser, døde under ett år). Flere maskinelle sumkontroller (makroer) er så blitt kjørt, blant annet for å kontrollere samsvar mot landstall i NOS Fmbev og HS, se oversiktstabellen. I bearbeidet utgave er – i motsetning til i NOS Fmbev – tall for ladestedene 0202 Hvitsten og 0603 Holmsbu, som aldri var egne kommuner, blitt slått sammen med tallene for henholdsvis 0201 Vestby og 0628 Hurum. Bearbeidet utgave er tallgrunlaget for tabellene i Statistikkbanken.

2.2. Variabler

Statistikkvariabler (kvantitative variabler):

1. Levendefødte i alt
2. Levendefødte utenfor ekteskap
3. Dødfødte i alt
4. Dødfødte utenfor ekteskap
5. Døde i alt
6. Tvillingfødsler
7. Trillingfødsler og over
8. Vigsler i alt
9. Borgerlige vigsler
10. Utvandring, utenfor Europa
11. Fødselsoverskudd

Klassifikasjonsvariabler (kategoriske variabler):

- A. Region (Tre nivåer: Hele landet, fylker, kommuner)
- B. Kjønn (gjelder statistikkvariablene 1.–5.)
- C. Bygder/byer (gjelder hele landet og fylker)

Referanser

Det statistiske Centralbureau (1880): Tabeller vedkommende Folkemængdens Bevægelse i Aarene 1871–1875, NOS C. No. 1., http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_i_c1_1871-75.pdf.

Det statistiske Centralbureau (1905): Folkemængdens Bevægelse i Aarene 1896–1900, NOS Fjærde Række Nr. 117, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_iv_117.pdf.

Det Statistiske Centralbyraa (1915): Folkemængdens Bevægelse 1906–1910, NOS VI 27, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_vi_027.pdf.

Det Statistiske Centralbyraa (1917): Norges civile, geistlige og judicielle inndeling 1ste Oktober 1917', http://www.ssb.no/a/histstat/div/is/is_53.pdf, og <http://user.xmission.com/~jsvare/genealogy/inndeling.html>.

Det Statistiske Centralbyraa (1918): Folkemængdens Bevægelse 1911–1915, NOS VI 136, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_vi_136.pdf.

Det Statistiske Centralbyrå (1925): Folkemengdens bevegelse 1916–1920, NOS VII 151, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_vii_151.pdf.

Det Statistiske Centralbyrå (1926): Folkemengdens bevegelse 1911–1920 Hovedoversikt, VIII 6, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_viii_006.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1935): Folkemengdens bevegelse 1921–1932, NOS IX 70, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_ix_070.pdf.

Backer, Julie E. (1948): «Den norske befolkningsstatistikk. En historisk oversikt. I. Statistikken over ekteskap, fødsler og dødsfall». Statistiske meddelelser 1947, Nr. 4–6. Statistisk sentralbyrå, Oslo, http://www.ssb.no/a/histstat/sm/sm_194704-06.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1949): Folkemengdens bevegelse 1942, 1943, 1944, 1945 og sammendragstabeller 1941–1945, NOS X 172, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_x_172.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1953): Folkemengden i herreder og byer 1. januar 1952, NOS XI 134, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xi_134.pdf.

Backer, Julie E. (1961): Dødeligheten og dens årsaker i Norge 1856–1955. Samfunnsøkonomiske studier nr. 10. Statistisk sentralbyrå. Oslo, http://www.ssb.no/a/histstat/sos/sos_010.pdf.

Backer, Julie E. (1965): Ekteskap, fødsler og vandringer i Norge 1856–1960. Samfunnsøkonomiske studier nr. 13. Statistisk sentralbyrå. Oslo, http://www.ssb.no/a/histstat/sos/sos_013.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1967): Folketallet i kommunene 1965–1967, NOS A 187, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_a187.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1982 a): Folketallet i kommunene 1951–1980 Hefte I Østlandet, NOS B 286, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_b286.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1982 b): Folketallet i kommunene 1951–1980 Hefte II Sørlandet og Vestlandet, NOS B 287, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_b287.pdf.

Statistisk sentralbyrå (1982 c): Folketallet i kommunene 1951–1980 Hefte III Trøndelag og Nord-Norge, NOS B 288, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_b288.pdf.

Skiri, Halvard (1994): Role and status of Civil Registration (Population Registration) and Vital Statistics Systems in Norway. Paper to African Workshop on Strategies for Accelerating the Improvement of Civil Registration and Vital Statistics Systems, Addis Ababa, Ethiopia 5–9 December 1994.

Statistisk sentralbyrå (1995): Historisk statistikk 1994, NOS C 188, http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_c188.pdf.

Juvkam, Dag (1999): Historisk oversikt over kommune- og fylkesinndelingen, Rapporter 99/13, Statistisk sentralbyrå, <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/historisk-oversikt-over-endringer-i-kommune-og-fylkesinndelingen>.

Registreringsentral for historiske data (2014): Kommuneendringer etter 1837, <http://www.rhd.uit.no/dok/kommuner.html>.

Wikipedia (2014): Liste over norske kommunenummer, http://no.wikipedia.org/wiki/Liste_over_norske_kommunenummer.

Statistisk sentralbyrå: Statistikkbanken, <https://www.ssb.no/statistikkbanken/>.

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9096-1 (elektronisk)

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway